

POSTANOWIENIE

15 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk

na posiedzeniu niejawnym 15 września 2023 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku Parafii rzymskokatolickiej pod wezwaniem [...] w B.
z udziałem E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na skutek skargi kasacyjnej Parafii rzymskokatolickiej pod wezwaniem [...] w B.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu II Wydział Cywilny Odwoławczy
z 24 lutego 2022 r., II Ca 115/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża kosztami postępowania kasacyjnego
wnioskodawczynię, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi
sądowemu.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującego od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w

skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca Parafia rzymskokatolicka pw. [...] w B. powołała się na istotne zagadnienie prawne związane z dopuszczalnością zasiedzenia służebności gruntowej, a następnie służebności przesyłu, w tym przerwaniem (zawieszeniem) biegu zasiedzenia w związku z postępowaniem regulacyjnym toczącym się na podstawie ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego (jedn. tekst: Dz. U. z 2019 r., poz. 1347).

Powołanie się w skardze kasacyjnej na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych, powołanych we wniosku przepisów prawa, zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, tak, aby jego rozstrzygnięcie mogło uzyskać ogólniejsze znaczenie, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą. Konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen i możliwych wariantów interpretacyjnych (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14 i z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

Bliższa analiza wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwalała uznać, by skarżąca wykazała przytoczoną przyczynę kasacyjną, zważywszy, że problematyka powołana we wniosku była wielokrotnie przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego.

W judykaturze wyjaśniono w szczególności, że przywrócenie własności nieruchomości na skutek przeprowadzenia postępowania regulacyjnego nie uchyla stanów faktycznych istniejących uprzednio na tej nieruchomości, do których należy posiadanie, także wtedy, gdy jest ono stanem bliskim nabyciu prawa podmiotowego; wskazano też, że Komisja Majątkowa prowadząca postępowanie regulacyjne nie posiadała kompetencji do znoszenia prawnej doniosłości

trwającego posiadania *ad usucapionem*, które miałyby godzić w interesy podmiotu, któremu przywracana jest własność nieruchomości (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 listopada 2020 r., IV CSK 105/19, z dnia 17 stycznia 2020 r., IV CSK 504/18 i z dnia 8 grudnia 2021 r., IV CSKP 102/21 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

W zakresie, w jakim we wniosku zwrócono uwagę na zawieszenie biegu zasiedzenia z powołaniem się na sytuację Kościoła Katolickiego w okresie PRL (art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c.) dostrzec należało, że problem ten – niezależnie od braku wyjaśnienia we wniosku, dlaczego jego rozstrzygnięcie nie jest możliwe z wykorzystaniem dotychczasowego szerokiego orzecznictwa i wypowiedzi nauki – był w okolicznościach sprawy bezprzedmiotowy, zważywszy, że Sądy *meriti* przyjęły, iż zasiedzenie służebności bieгло dopiero od 1991 r. W tym czasie nie występowały już szczególne okoliczności, które mogłyby odpowiadać stanowi siły wyższej i prowadzić do zawieszenia biegu zasiedzenia. Do roku 1994, w którym doszło do zawarcia ugody, zasiedzenie bieгло ponadto w relacji między ówczesnym właścicielem nieruchomości, a uczestniczką postępowania, jako posiadaczką służebności, niejasny jest zatem sposób, w jaki wskazywana we wniosku sytuacja Kościoła Katolickiego, względnie samej wnioskodawczynie, miałyby rzutować na zawieszenie biegu zasiedzenia.

W orzecznictwie wyjaśniono również problem dobrej wiary po stronie przedsiębiorstw przesyłowych, które w procesie uwłaszczenia następującego na podstawie art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. nr 79, poz. 464) oraz art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r., nr 2, poz. 6) uzyskiwały własność urządzeń przesyłowych posadowionych na nieruchomościach stanowiących własność Skarbu Państwa i obejmowały te nieruchomości w posiadanie w zakresie niezbędnym dla korzystania z tych urządzeń zgodnie z ich przeznaczeniem. W nowszym orzecznictwie uznano, że jakkolwiek przedsiębiorstwa te *ex lege* nie nabywały prawa podmiotowego odpowiadającego służebności przesyłu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2018 r., III CZP 50/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 1), to jednak mogą być one traktowane jako obejmujące posiadanie w dobrej wierze (por.

uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 81/18, OSNC 2020, nr 1, poz. 4, stanowiącą rekapitulację dotychczasowego orzecznictwa w tym zakresie, a także późniejsze postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2019 r., IV CSK 390/18, z dnia 18 czerwca 2019 r., II CSK 671/18, z dnia 19 czerwca 2019 r., IV CSK 576/18, i z dnia 18 grudnia 2019 r., II CSK 591/18). Dostrzeżenia wymaga zarazem, że rozstrzygające znaczenie przy ocenie dobrej wiary posiadacza w kontekście długości terminu zasiedzenia ma chwila rozpoczęcia posiadania, nie zaś późniejszy stan rzeczy, na co zasadnie zwrócił uwagę Sąd Okręgowy (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2014 r., II CSK 520/13, z dnia 16 grudnia 2015 r., IV CSK 132/15, z dnia 13 stycznia 2016 r., V CSK 224/15, i z dnia 25 maja 2016 r., V CSK 549/15).

Za niejasne należało uznać w tym kontekście zapatrywanie skarżącej, że ocena dobrej wiary po stronie uczestniczki postępowania powinna następować w powiązaniu z sytuacją wnioskodawczyny, skoro, jak wynikało z ustaleń faktycznych, wnioskodawczyny – w dacie obejmowania służebności w posiadanie – nie była właścicielem nieruchomości objętej wnioskiem, a zatem objęcie w posiadanie służebności, a w konsekwencji rozpoczęcie biegu zasiedzenia tego prawa, nie kierowało się przeciwko niej, lecz przeciwko Skarbowi Państwa, jako ówczesnemu właścicielowi nieruchomości. Na konkluzję tę nie miał także wpływu eksponowany przez skarżącą fakt nabycia własności nieruchomości w toku postępowania regulacyjnego, skoro zasiedzenie służebności biegło już wcześniej, a zmiana własnościowa będąca rezultatem tego postępowania nie prowadziła do jego przerwania lub zniesienia jego prawnych konsekwencji ze skutkiem *ex tunc* (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2020 r., IV CSK 504/18 i z dnia 8 grudnia 2021 r., IV CSKP 102/21).

W pozostałym zakresie z obszernych wywodów wniosku nie wynikało żadne skonkretyzowane zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.; wywody te nie pozwalały również uznać, aby skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona, co zakłada elementarną wadliwość zaskarżonego orzeczenia w stopniu widocznym już na pierwszy rzut oka (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2013 r., III CSK 311/13, OSNC 2014, nr 7-8, poz.

83, z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, OSNC 2015, nr 7-8, poz. 91 i z dnia 15 czerwca 2018 r., III CSK 38/18).

Należało tym samym odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 520 § 3, art. 98 § 1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.G.)

[ms]